

ÇOCUK EVLİLİKLERİ VE SAĞLIK

**Çocuk
Gelinler**

Küçük yaşta evlenmenin ve çocuk sahibi olmanın beden sağlığına etkileri nelerdir?

Ev işi yapmak ağır işçiliktir. Toplumsal cinsiyet rolleri kadınlara ev hizmetlerini dayatmıştır; 'gelin'in de rolü ev işleri ve ailenin bakımındır. Buna bazen yaşlı ve hasta bakımı da eklenir. Temizlik yapmak, yemek pişirmek, çocukların sorumluluğunu üstlenmek, eşinin hizmetini görmek, bütçeyi idare etmek gibi işlerin altında ezilmek bel ve sırt ağrıları, üreme sağlığı hastalıkları, ev kazaları, kronik yorgunluk, ruhsal rahatsızlıklar gibi riskleri artırır, bunlara erken yaşta yakalanmayı kolaylaştırır.

Erken evlilik çoğu zaman erken hamilelik demektir. Bedenleri henüz yeteri kadar gelişmemiş veya duygusal olarak anneliğe hazır olmayan bireylerin çocuk yapması ömür boyu sürecek rahatsızlıklara sebep olabilir. Doğum sırasında anne ve bebek ölümlerinin nedenlerinden biri de annenin küçük yaşta olmasıdır.

Erken evlilik ruh sağlığını nasıl etkiler?

Evliliğin gerekleri hakkında yeterince bilgilendirilmeden, cinsellik tabusuyla büyüyen kız çocuklar, eksik bilgileri ve bazen de eşlerinin anlayışsızlığından dolayı cinselliği çoğu kez kötü biçimde deneyimlerler. İlk gece yaşanan cinsel birliktelik yıllar sürecek bir travmaya sebep olabilir.

Ev içinde üstlendikleri roller küçükken oynadıkları evcilik oyunundaki kadar kolay değildir. Sorumlulukların ağırlığı, eş, aile ve toplum baskısı yaşama bağlılığı azaltıp intihar düşüncesini güçlendirebilir.

Çocuk gelinler çoğunlukla yalnızlıkla başa çıkmaya çalışırlar. Küçük yaşta evlendikleri için eğitim süreci tamamlanmamış, dolayısıyla çalışma yaşamına girme şansı pek olmamış, böylece ücretsiz ev işçisi olarak bütün vaktini 'içeride' geçirmeye başlamış olan çocuk gelin, eşi ve çevresiyle iletişim kurabilmek için kendini hasta olduğuna inandırmaya çalışabilir. Baş ağrısı, bel ağrısı gibi rahatsızlıklar bazen psikolojiktir.

Yaşanmamış çocukluğun açtığı yara, doğduğu eve duyulan özlem, hayalkırıklığı gibi ruh sağlığını etkileyen birçok etken

“ Küçük yaşta evlendirilmiş kadınlar çoğu kez ömür boyu sürebilen çeşitli fiziksel ve ruhsal rahatsızlıklar yaşarlar. Bunların bir kısmı kalıcı sonuçlar bırakan, ciddi hastalıklardır. ”

Dünya Sağlık Örgütü 19 yaşından önce anne olan kadınların bebeklerini kaybetme riskinin, ileri yaşlarda hamile kalan kadınlara göre dört kat fazla olduğunu bildirmektedir.

Ülkemizde 15 bölgede toplam 1629 kişiyle yapılan Gençlerde Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Araştırması, 15–19 yaş grubu kadınların yüzde 22,7'sinin cinsel yolla bulaşan hastalıkları hiç duymadığını ortaya çıkarmıştır. Bu hastalıklardan haberdar olanların yüzde 39'u korunmak için kondom kullanmak gerektiğini düşünmektedir. Cinsel yolla bulaşan hastalıklar birçok gebelik komplikasyonlarına neden olabilir.

“Yaşanmamış çocukluğun açtığı yara, doğduğu eve duyulan özlem, hayal kırıklığı gibi ruh sağlığını etkileyen birçok etken erken evliliklerle ilişkilidir.”

erken evliliklerle ilişkilidir. Panikatak, depresyon gibi ruhsal sıkıntılar çocuk gelinlerin yakasını uzun yıllar bırakmayabilir.

Değersizlik hissi, terk edilmişlik, yalnızlığa eşlik eder.

Üreme sağlığı sorunları erken evlenenlerde daha mı fazla görülür?

Evet! Küçük yaşta evlenmek, cinselliğin de erken başlaması demektir. Üreme sağlığı bozuklukları çocuk gelinlerde daha sık görülür. Cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanma riski daha yüksektir, çünkü korunma yollarını hemen hiç bilmemektedirler. Vajinismus¹

ve fistül² de çocuk yaşta cinsel ilişkiyi ve hamileliği deneyimleyen kadınlarda sık görülen rahatsızlıklardandır. Çocuk gelinlerin eşleri de yeterince bilgili ve bilinçli değilse, hijyenik olmayan cinsel ilişki nedeniyle enfeksiyonlara açık hale gelirler. Küçük yaşta evlenen kadınlar eşleriyle aile planlaması hakkında daha az konuşur ve alınan kararlar da çoğu zaman kadınların aleyhine olur. Korunma yöntemlerini bilmemek, yanlış uygulamak, bunları öğrenmeyi reddetmek veya ertelemek de hem istenmeyen hamilelik hem de cinsel yolla bulaşan hastalıkları gündeme getirir.

Adolesanlar cinsel yolla bulaşan hastalıklar (CYBE) açısından da daha fazla risk altındadır. Bunun nedeni hem genital olgunlaşma tamamlanmadığından koruyucu bariyerlerin yetersiz olması, hem de bu yaş grubunda CYBE ve korunma konusunda bilgi eksikliği bulunmasıdır.

Erken hamileliklerde anne ve çocuğun karşılaşacağı riskler nelerdir?

Düşük, ölü doğum, sakat doğum, erken doğum riskleri daha yüksektir. 19 yaşından önce anne olan kadınların bebekleri sağlıklı doğsa bile, ebeveynin yetersiz bilgisi veya kulaktan

¹ Vajinanın istem dışı kasılarak cinsel ilişkiye izin vermemesi.

² Leğen kemiği gelişmeyen anne adaylarının doğum sırasında bebek dışarı itilirken iç organların zarar görmesi sonucu idrarını tutamama.

dolma bilgileri nedeniyle sağlığı risk altında olabilir; yeterli beslenememe, yanlış beslenme, şiddete tanıklık, yoksulluk nedeniyle eğitimin yarıda kalması, temel bakımın ihmal edilmesi gibi... Genç yaşta anne olmak anne ve bebek ölümleri için en yaygın risk faktörlerindedir.

Çocuk yaşta çocuk doğuran kadınlar hayatlarını riske mi atıyor?

Evet! Hem kendi hayatlarını hem de bebeklerininkini. Dünya Sağlık Örgütüne (WHO) göre yirmi yaş altındaki anne bebeklerinde, perinatal bebek ölüm oranı, 20–29 yaş anne bebeklerine göre yüzde 50 daha fazladır. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2008'e göre bebek ölüm hızı bin bebekte 17 iken 20 yaş altı annelerde bu oran bin bebekte 33'e yükselmektedir. Adolesan anneler gebelikte sigara içme, kötü beslenme, bebeğini emzirmeme ve çocuğunu okul öncesi eğitime göndermeme davranışını daha fazla göstermektedirler. Adolesan annenin yaşadığı evin fiziksel durumu, eğitim uyarılarının düşüklüğü ve zayıf kalitede aile-çocuk ilişkisi nedeniyle çocuk olumsuz etkilenmektedir. Aynı zamanda istismar ve ihmal de önemli risklerdir. Çocuk istismarı ve annenin ilk doğumunu yaptığı yaş arasında korelasyon olduğu gösterilmiştir. Adolesan annelerin çocuklarında sosyal sorunlar daha fazla yaşanmaktadır; erişkin annelerin çocuklarıyla karşılaştırıldığında daha zayıf bilişsel, akademik ve davranışsal becerilere sahiptirler.

Erken evlilik bir halk sağlığı sorunu mudur?

Evet! Erken evlilik; biyo-psikosozyal gelişimini tamamlamamış olan ergenlerin eğitim görmesini ve meslek sahibi olmasını engeller. Ayrıca adolesana yaşının üzerinde sorumluluklar yükler ve resmi nikah yapılmasını engeller. Erken gebelik, fiziksel rahatsızlıkların yanında eğitimsizlik, çalışmama gibi birçok sosyal problemlere de neden olmaktadır.

Erken evliliklerin önlenmesinde sağlık personelinin rolü nedir?

18 yaşın altında yapılan evlilikler yasal olmadığından herhangi bir kaydı da yoktur. Bu evlilikler dinî törenle yapılır ve bazen de

Ülkemizde 15–19 yaş aralığında evli kadınlar 15–49 yaş aralığındaki evli kadınların yüzde 2,5'ini oluşturduğu halde, gebeliğe bağlı ölümlerin yüzde 5,9'u 15–19 yaş grubundadır. 20–24 yaş grubunda gebeliğe bağlı ölüm oranı 100 bin canlı doğumda 15,7 iken, 15–19 yaş grubunda bu oran 18,7'ye çıkmaktadır.

“ Adolesan annelerin çocuklarında sosyal sorunlar daha fazla görülmektedir. ”

buna bile gerek duymaksızın çift, birlikte yaşamaya zorlanır. Yasal olarak kaydı bulunmayan evlilikler yok hükmündedir ve ancak hamilelik/doğum veya akut bir durum nedeniyle hastaneye gidildiğinde ortaya çıkmaktadır. Hastane polisi ve tüm sağlık görevlileri bu vakaları savcılığa bildirmekle yükümlüdür. Bu bir 'olmadan önleme' olmayacaktır ancak başka vakaların yaşanmaması için caydırıcılık taşır.

Aile hekimleri sorumluluk alanlarındaki ailelere erken evliliklerin kadın sağlığına olumsuz etkileri hakkında bilgi vermeli, bu konuda yerel seminerler düzenlemeli, çocuklara bu evliliklerin zararlarını anlatarak yanlış karar vermelerine engel olmalıdır.

Sağlık açısından kaç yaşından sonra evlenmek doğrudur?

Evlilik yaşı ülkeden ülkeye, toplumdan topluma, aileden aileye değişmektedir. Bazı hekimlere göre 20 yaş bile evlilik için 'erken' görülürken, bazı uzmanlar dünya genelindeki yaygın yasal evlilik yaşı ortalamasını -18- makul bulmaktadır; bazı kişiler evlilik kararını geciktirmemek gerektiğini savunurken, bazıları 25 yaşına kadar evliliğin sakıncalı olduğuna inanmaktadır. En doğru evlilik kararı; kişilerin evliliğin maddi ve manevi yükümlülüklerine hazır hissettikleri bir yaşta, kendi rızalarıyla, yani hür iradeleriyle ve elbette ki yasaların öngördüğü yaş sınırının üzerindeyken verilen karardır. Kişilerin evlenmeye hakları olduğu gibi, evlenmeme hakları da vardır ve hiç kimse bu karardan dolayı toplum tarafından yadırganamaz, yargılanamaz.

Yirmi yaş altı annelerin çocuklarında (30 yaş üzeri annelerin çocuklarıyla karşılaştırıldığında) anksiyete bozukluğu, majör depresyon ve intihar girişimi gibi ruh sağlığı sorunları 1,5-8,9 kat daha fazla görülmekte, madde kullanımı ve suç işleme oranlarının daha yüksek olduğu, eğitim başarılarının düşük, okulu terk etme oranlarının yüksek olduğu gözlenmektedir.

Erken evliliklerin önlenmesine yönelik çalışmalar aile planlaması faaliyetlerini de içermeli midir?

Evet! Erken yaşta başlayan doğurganlık, kontrolsüz üreme anlamına gelebilir. Bu da ailelerin bakabileceklerinden daha çok çocuğa sahip olmaları demektir. Böylece ebeveyn yoksullaşabilir, çocuklar yoksulluğun içine doğabilir, eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerden yararlanmada öncelik gözetilmesi gerekebilir. Çokçocuklu ebeveyn henüz kendisi çocukken evlat

sahibi olunca, yaşayamadıklarını çocuklarına yaşatmaya çalışabilir ve buna gücünün yetmediği durumlarda kendini suçlayabilir. Bu da ev içinde çocuk-ebeveyn ilişkisini olumsuz etkileyecektir.

Küçük yaşta evlendirilen kadınların sağlık kurumlarına ulaşmada zorlukları var mıdır?

Erken evlendirilenler eğitim olanaklarından yoksun bırakıldıysa ve hatta okuryazar değilse sağlık kurumlarına ulaşmada, derdini anlatmada zorluk çekebilir, çekingen davranabilir. Resmi dili bilmeyen kadınların sağlık kuruluşlarına ulaşması daha da zordur. Çocuk gelinler özellikle üreme sağlığını ilgilendiren konularda eşlerinin eşliği olmadan doktora gitmeye korkmaktadır.

“ Erken yaşta başlayan doğurganlık, kontrolsüz üreme anlamına gelebilir. ”

SABANCI VAKFI
HİBE PROGRAMLARI
KAPSAMINDA DESTEKLENMEKTEDİR